O‘QUVCHILARNING MUSIQIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA DARSDAN TASHQARI MASHG‘ULOTLARNING O‘RNI

https://doi.org/10.70728/orien.v07.i04.026

Komilova Kamola
Ilmiy rahbar: Trigulova Adelya Xusainovna
Nizomiy nomidagi Milliy pedagogika universiteti

Annotatsiya: Maqolada umumta’lim maktablari o‘quvchilarining musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda darsdan tashqari mashg‘ulotlarning ahamiyati ko‘rib chiqiladi. “Musiqiy qobiliyat” tushunchasining mohiyati, uning tuzilishi va bola shaxsini rivojlantirishdagi ahamiyati ochib beriladi. O‘quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyati, ritmi, xotirasi va hissiy sezgirligini rivojlantirishda musiqa darslari va darsdan tashqari mashg‘ulotlarning o‘rniga alohida e’tibor qaratiladi. Ta’lim jarayonida musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirishning samarali usul va yondashuvlari tahlil qilingan. Maktab o‘quvchilarini musiqiy tarbiyalashga kompleks yondashish zarurligi haqida xulosa qilinadi.

Kalit so‘zlar: darsdan tashqari faoliyat, musiqiy qobiliyat, musiqiy tarbiya, musiqa darsi, o‘quvchilar, ijodiy rivojlanish, musiqiy eshitish qobiliyati, ritm

THE ROLE OF EXTRA-CURRICULAR ACTIVITIES IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' MUSICAL ABILITIES

Komilova Kamola
Scientific supervisor: Trigulova Adelya Khusainovna
Nizami National Pedagogical University

Abstract: The article considers the importance of extra-curricular activities in the development of musical abilities of students of secondary schools. The essence of the concept of “musical abilities”, its structure and significance in the development of the child's personality are revealed. Special attention is paid to the role of music lessons and extra-curricular activities in the development of students' musical hearing, rhythm, memory and emotional sensitivity. Effective methods and approaches to the development of musical abilities in the educational process are analyzed. A conclusion is drawn about the need for an integrated approach to the musical education of schoolchildren.

(cc) BY

Keywords: extracurricular activities, musical ability, musical education, music lesson, students, creative development, musical hearing, rhythm

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimi ijodiy fikrlashga, mustaqillikka va madaniy jihatdan o‘zini namoyon etishga qodir bo‘lgan shaxsni shakllantirishga yo‘naltirilgan. Bu borada badiiy-estetik tarbiya, xususan, musiqa ta’limi alohida ahamiyat kasb etadi. Musiqa san’at turi sifatida bola shaxsiga kompleks ta’sir ko‘rsatadi. U hissiy sohani rivojlantirishga yordam beradi, estetik didni shakllantiradi va tasavvurni rag‘batlantiradi. B.M.Teplovning tadqiqotlariga ko‘ra, musiqiy qobiliyatlar musiqiy faoliyat jarayonida rivojlanadigan individual-psixologik sifatlar yig‘indisidir.

Biroq, amaliyot shuni ko‘rsatadiki, umumta’lim maktabida o‘quv vaqti bilan cheklangan musiqa darslari bu qobiliyatlarning to‘laqonli rivojlanishi uchun sharoitlarni to‘liq ta’minlamaydi. Shu munosabat bilan ta’lim makonini kengaytiruvchi va o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini amalga oshirish imkonini beruvchi darsdan tashqari mashg‘ulotlarning roli ortib bormoqda. Madaniy va ma’naviy tarbiya kontekstida darsdan tashqari mashg‘ulotlar alohida ahamiyat kasb etadi, chunki aynan norasmiy muhitda bolalar ko‘proq faollik, tashabbuskorlik va ijodkorlikka qiziqish ko‘rsatadilar.

Asosiy qism. Musiqiy qobiliyatlar murakkab tuzilishga ega bo‘lib, bir nechta o‘zaro bog‘liq komponentlarni o‘z ichiga oladi: musiqiy eshitish qobiliyati, ritmni his qilish, musiqiy xotira va hissiy ta’sirchanlik. L.S.Vigotskiyning fikricha, qobiliyatlarning rivojlanishi eng yaqin rivojlanish zonasida sodir bo‘ladi va bevosita faoliyatni tashkil etishga bog‘liq. Demak, musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirish samaradorligi ko‘p jihatdan o‘quvchilarning musiqiy faolligi shakllarining xilma-xilligi bilan belgilanadi.

Darsdan tashqari ishlar bu o‘rinda muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. U keng ko‘lamli shakllarni o‘z ichiga oladi: xor jamoalari, vokal va cholg‘u ansambllari, musiqa to‘garaklari, teatrlashtirilgan spektakllar, shuningdek, tanlovlar va festivallarda ishtirok etish.

Eng samarali shakllardan biri jamoa bo‘lib musiqa chalishdir. Xor yoki ansamblda ishtirok etish eshitish qobiliyati, ritm va koordinatsiyani rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, jamoada o‘zaro hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantiradi. D.B.Kabalevskiy ta’kidlaganidek, musiqani jamoa bo‘lib ijro etish bolalarda mas’uliyat va badiiy did hissini tarbiyalaydi. O‘quvchilarning ijodiy faolligini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Darsdan tashqari mashg‘ulotlarda improvizatsiya qilish, musiqa yozish, musiqiy sahna ko‘rinishlari sahnalashtirish uchun sharoit yaratiladi. Bu kreativ fikrlash va mustaqillikni rivojlantirishga yordam beradi.

(cc) BY

Musiqiy faoliyatning emotsional jihatini ham ta’kidlash lozim. Musiqa o‘quvchilarga o‘z his-tuyg‘ularini ifodalash, asarlarning hissiy mazmunini tushunish imkonini beradi, bu esa empatiya va hissiy intellektni rivojlantirishga yordam beradi. Darsdan tashqari mashg‘ulotlar yuqori motivatsion qiymatga ega. Amaliy yo‘nalish, ommaviy chiqishlar imkoniyati va ijodiy loyihalarda ishtirok etish o‘quvchilarda musiqaga bo‘lgan barqaror qiziqishni shakllantiradi va ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi. Bundan tashqari, darsdan tashqari mashg‘ulotlar o‘qituvchiga har bir o‘quvchining tayyorgarlik darajasi va qiziqishlarini hisobga olgan holda individual yondashuvni amalga oshirish imkoniyatini beradi, bu ayniqsa musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayonida muhimdir. Darsdan tashqari mashg‘ulotlarning amaliy yo‘naltirilganligi ta’lim jarayonini yanada qiziqarli va rag‘batlantiruvchi qiladi. O‘quvchilar sahnada chiqish qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar, bu esa ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi va o‘z-o‘zini taqdim etish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Natijalar tahlili. Pedagogik amaliyot tahlili shuni ko‘rsatadiki, darsdan tashqari musiqiy faoliyatda faol ishtirok etgan o‘quvchilar musiqiy qobiliyatlarining yuqori darajada rivojlanganligini namoyish etadilar. Ularda yanada rivojlangan musiqiy eshitish qobiliyati, barqaror ritm hissi, yaxshiroq musiqiy xotira, o‘rganishga bo‘lgan yuqori motivatsiya kuzatiladi. Bundan tashqari, bunday o‘quvchilar o‘zlariga ko‘proq ishonadilar, jamoaga osonroq moslashadilar va ijodiy loyihalarda faol ishtirok etadilar. Qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, musiqiy qobiliyatlarning to‘laqonli rivojlanishi uchun faqat musiqa darslarining o‘zi yetarli emas. Darsdan tashqari mashg‘ulotlar ta’lim samarasini ancha kuchaytiradi.

Xulosa. Shunday qilib, darsdan tashqari ishlar o‘quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. U musiqa darslarining imkoniyatlarini to‘ldiradi va kengaytiradi, bilimlarni amalda qo‘llash uchun sharoit yaratadi. Dars va darsdan tashqari mashg‘ulotlarni samarali uyg‘unlashtirish ijodiy va estetik sifatlarga ega bo‘lgan barkamol shaxsni shakllantirishga yordam beradi. Musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirish tizimli yondashuvni talab qiladi, bunda darsdan tashqari ishlar muhim o‘rin tutadi. Dars va darsdan tashqari mashg‘ulotlarni samarali uyg‘unlashtirish musiqiy tarbiyaga kompleks yondashuvni ta’minlaydi va barkamol shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy sharoitda aynan musiqiy faoliyatning turli shakllarini integratsiyalash yuqori ta’lim natijalariga erishish va o‘quvchilarning san’atga bo‘lgan barqaror qiziqishini shakllantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Абдуллин Э.Б. Теория и практика музыкального обучения в школе. - М.: Академия, 2003.

2. Выготский Л.С. Психология развития человека. - М.: Просвещение, 2005.

3. Кабалевский Д.Б. О музыкальном воспитании детей. - М.: Музыка, 1982.

(cc) BY

4. Николаева Е.В. Музыкальное образование в школе. - СПб., 2010.

5. Trigulova, A. X. (2021). Formation Of The Cognitive Activity Of 5-Class SecondarySchool Students With The Familiarity Of The Instruments Of The Symphony Orchestra.Экономика и социум, (4-1 (83)), 428-431.

6. Trigulova, A. (2024). The Significance Of Bv Asafyev's Intonation Theory In The Instrumental-Performance Training Of A Music Teacher. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 6(09), 192-195.

7. Trigulova, A. X. (2023). Musiqiy faoliyat vositasida talabalarning ma'naviy dunyosinishakllantirish. Science and Education, 4(5), 1208-1211.

8. Trigulova, A. X., & Axunova, U. (2023). For participation in the scientific conference «Innonative research in modern edification» with an article entitled. Stylistic approach in music pedagogy, 20.

9. Trigulova, A. X. (2023). Musiqiy faoliyat vositasida talabalarning ma'naviy dunyosini shakllantirish. Science and Education, 4(5), 1208-1211.

(cc) BY